

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

ФІЛОСОФІЯ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	усі
Спеціальність	усі
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	усі

Вид дисципліни	базова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри філософії та політології

Кузь О. М.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри філософії та політології
Протокол № 1 від 27.08.2018 р.

Розробник(-и):

Кузь О. М., д.ф.н., проф. кафедри філософії та політології,
Потоцька Ю.І., к.ф.н., доц. кафедри філософії та політології,
Жеребятнікова І. В., к.с.н., доц. кафедри філософії та політології;
Коннова Н. О., викл. кафедри філософії та політології.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна «Філософія» є базовою навчальною дисципліною циклу соціально-гуманітарної підготовки студентів усіх галузей знань першого (бакалаврського) рівня.

Відповідно до сучасних тенденцій розвитку суспільства викладання навчальної дисципліни "Філософія" повинно забезпечити світоглядний аспект гуманітарної освіти, сформуванню основи філософського мислення студентів як структурну частину професійної підготовки.

Предметом навчальної дисципліни «Філософія» є найбільш загальні суттєві характеристики та фундаментальні принципи буття і пізнання, відносини людини і світу.

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія» є формування загальнокультурних, загальнонаукових та соціально-особистісних компетентностей, які формуються на підставі:

узагальнення вже набутих у процесі освіти знань студентів та формування на цій основі цілісної наукової картини світу та світогляду;

ознайомлення студентів зі специфікою філософсько-світоглядного освоєння дійсності, історією виникнення і розвитку філософських ідей та концепцій, основними теоретичними проблемами філософії та її понятійно-категоріальним апаратом;

формування культури філософського мислення, розвиток вміння аналізувати світоглядні проблеми на підставі критичного залучення масиву аргументів щодо тих чи інших філософських концепцій, явищ і процесів навколишньої дійсності;

навчання навичкам зіставлення філософських, світоглядних ідей із практикою суспільного життя.

Курс	1	
Семестр	1 або 2	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	32
	семінарські	32
Самостійна робота	86	
Форма підсумкового контролю	іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Історія	Релігієзнавство
	Соціологія
	Політологія, історія політичних вчень

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність до розуміння базових філософських категорій та концепцій, які описують фундаментальну природу реальності	Знання головних етапів розвитку філософської думки та її основних досягнень; вміння визначати базові філософські категорії та методи філософського пізнання
Здатність до усвідомлення базових засад соціального буття, засвоєння моральних цінностей, формування етично орієнтованої духовної особистості	Вміння визначати соціально-культурні цінності та норми, створені в процесі розвитку суспільства
Здатність до панування загальнонауковою методологією та когнітивною логікою процесу наукового пізнання	Розуміння специфіки логічного мислення та наукового пізнання; вміння критично оцінювати якість інформації

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософія як універсальне знання

Тема 1. Філософія як універсальний тип знань

1.1. Природа філософського знання. Основні функції філософії.

Специфіка філософського знання. Предмет філософії. Основні функції та методи філософії.

1.2. Філософія і світогляд. Типи світогляду.

Філософія як теоретичне ядро світоглядного знання. Світогляд. Структура і функції світогляду. Типи світогляду (міфологічний, релігійний, науковий, філософський).

1.3. Структура філософського знання.

Соціально-історичні та духовні умови виникнення та розвитку філософії. Диференціація філософського знання. Основні філософські напрями, школи, дисципліни. Історія філософії – періодизація та основні ознаки діалогу концепцій на різних етапах розвитку духовної культури, цивілізації суспільства.

Тема 2. Стародавня філософія

2.1. Давньоіндійська і давньокитайська філософія.

Значення філософії Стародавнього Сходу в розвитку світової філософії. Філософія Стародавньої Індії. Філософія Стародавнього Китаю.

2.2. Давньогрецька натурфілософія.

Значення античної філософії в розвитку західноєвропейської та світової культури. Періодизація античної філософії. Натурфілософія. Проблема першоелементу.

2.3. Класична філософія Сократа, Платона, Аристотеля.

Сократ і софісти: звернення до людини, пошуки абсолютного та відносне знання. Філософська система Платона. Енциклопедична філософська система Аристотеля.

2.4. Стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм.

Елліністична філософія (стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм). Філософія еллінізму та раннє християнство.

Тема 3. Філософія епохи Середньовіччя та Відродження

3.1. Становлення та розвиток філософії середньовіччя.

Загальна характеристика середньовічної філософії. Вплив християнства на середньовічну філософію. Співвідношення віри та розуму в середньовічній філософії. Патристика (А. Аврелій) і схоластика (Х. Аквінський). Реалізм та номіналізм.

3.2. Антропоцентризм і гуманізм філософії епохи Відродження.

Особливості філософії епохи Відродження. Вплив розвитку мистецтв (живопису, літератури), математики, механіки на уявлення про Всесвіт та творчу природу людини. Натурфілософія М. Кузанського, Телезіо, Дж. Бруно, Г. Галілея.

3.3. Соціальна філософія епохи Відродження.

Образ володаря у М. Макіавеллі. Пошуки ідеального суспільства (Т. Мор, Т. Кампанелла).

Тема 4. Філософія Нового часу

4.1. Розвиток науки та філософська картина світу у XVI – XVII ст.

Філософія Нового часу: розвиток математики та природничих наук. Віра у розум та прогрес у суспільстві.

4.2. Емпіризм і раціоналізм.

Гносеологія (суб'єкт та об'єкт пізнання). Індуктивний та дедуктивний методи пізнання. Емпіризм (Ф. Бекон, Д. Локк, Д. Юм). "Привиди свідомості" Ф. Бекона. Раціоналізм (Р. Декарт, Г. Лейбніц, Б. Спіноза). "Cogito ergo sum" та вчення про метод Р. Декарта. Монадологія Г. Лейбніца. Гносеологічні суперечки у філософії Нового часу (Д. Локк і Г. Лейбніц). Ірраціоналізм Б. Паскаля.

4.3. Основні ідеї філософії Просвітництва.

Соціальна філософія Просвітництва (людина-громадянин, теорії виникнення держави, первісна культурна людина Ж.-Ж. Руссо). Прагнення у Просвітництві до свободи, рівності та братерства. Французький матеріалізм, концепція детермінізму.

Тема 5. Німецька класична філософія

5.1. Загальна характеристика німецької класичної філософії.

Раціоналізм німецької класичної філософії. Передумови виникнення та головні досягнення німецької класичної школи.

5.2. Гносеологічна концепція І. Канта.

Теорія пізнання І. Канта (апріорне – знання до досвіду та апостеріорне – знання на основі досвіду; пізнавальні здібності людини: розсудок, здатність судження, розум). Етичні погляди І. Канта (категоричний імператив).

Науковчення І. Фіхте. Філософія тотожності Ф. Шеллінга.

5.3. Абсолютний ідеалізм Г. В. Ф. Гегеля.

Філософська система Г. В. Ф. Гегеля. Абсолютна ідея, енциклопедія філософських наук (вчення про буття, сутність та поняття в Науці логіки; розгляд механіки, фізики,

органіки у "Філософії природи"; суб'єктивний, об'єктивний та абсолютний дух у "Філософії духа"). Розвиток діалектики Г. В. Ф. Гегелем.

5.4. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.

Матеріалізм Л. Фейєрбаха. Критика релігії. Етичні погляди.

Вплив ідей німецьких класиків на філософію марксизму. Розуміння К. Марксом розвитку суспільства (суспільно-економічні формації). Проблема відчуження людини. Значення та етапи розвитку філософії марксизму. Неомарксизм.

Тема 6. Сучасна світова філософія

6.1. Соціокультурні умови розвитку філософії XX – XXI ст.

Загальна характеристика розвитку сучасної філософії. Вплив соціокультурного, духовного стану в суспільстві, розвитку науки та техніки на філософію сучасності. Основні напрямки сучасної філософії.

6.2. Розвиток позитивістської традиції в сучасній філософії. Позитивізм, постпозитивізм, неопозитивізм. Аналітична філософія (Б. Рассел, Л. Вітгенштейн). Логіко-лінгвістичний аналіз аналітичної філософії. Віденський гурток (М. Шлік). Філософія науки ("критичний раціоналізм" К. Поппера, "дослідницькі програми" науки І. Лакатоса, методологічний релятивізм П. Фейєрабенда, історичний розвиток наукового знання у Т. Куна). Прагматизм (Ч. Пірс).

6.3. Антропологічна складова сучасної філософії.

Вплив "філософії волі", "філософії життя" на формування екзистенціально-антропологічної складової сучасної філософії. Екзистенціалізм (основні напрями та поняття). М. Хайдегер, К. Ясперс, Ж. П. Сартр, А. Камю. "Сутність" та "існування" людини в екзистенціальній філософії.

Філософія психоаналізу: вчення про несвідоме в психіці людини (З. Фройд, К. Юнг).

6.4. Ситуація постмодерну в сучасній філософії.

Герменевтика (основні поняття, проблема розуміння та інтерпретації). Г. Гадамер, П. Рікер. Феноменологія Е. Гуссерля (феноменологічна редукція, інтенціональність).

Структуралізм та постструктуралізм. "Ситуація постмодерну". Концепція смерті суб'єкта. М. Фуко, Р. Барт. Деконструкція. Ж. Дерріда.

Тема 7. Традиції вітчизняної філософської думки

7.1. Джерела розвитку вітчизняної філософії.

Місце вітчизняної філософії у світовій філософії. Періодизація історії вітчизняної філософії.

Філософія Київської Русі. Філософія у братських школах (Острозький культурно-освітній центр). Діяльність Києво-Могилянської академії (Ф. Прокопович).

7.2. Кордоцентризм як парадигма української філософії.

Філософія Г. Сковороди (дві натури, три світи). Філософські ідеї П. Юркевича. Кордоцентризм в українській філософії.

7.3. Особливості розвитку вітчизняної філософії XX – XXI ст.

Київська школа екзистенційної філософії. М. Бердяєв. Загальні тенденції розвитку сучасної вітчизняної філософії в єдності з розвитком наукового знання (В. Вернадський та ін.). Д. Чижевський – історик української філософії.

Тема 8. Філософія буття (метафізика й онтологія)

8.1. Основні онтологічні проблеми.

Метафізика та онтологія як концепції буття. Буття як філософська категорія.

8.2. Історико-філософські концептуалізації буття.

Філософські концепції буття. Проблеми буття в історико-філософському окресленні. Основні складові буття. Онтологічна будова світу за сучасною наукою. Підстави існування світу. Виділення сфер буття в історії філософії та сучасній онтології. Основні онтологічні філософські категорії.

8.3. Простір і час.

Простір та час: їх характеристики, субстанціальна та реляційна концепції.

8.4. Філософія про рух та причинність.

Філософське поняття руху. Причинність у філософському розумінні світу.

Тема 9. Пізнання як предмет філософського аналізу (гносеологія та епістемологія)

9.1. Виникнення і природа свідомості. Сутність психічного.

Свідомість як духовне життя і найвищий рівень психічної активності (основні філософські концепції походження свідомості). Основні властивості і функції свідомості. Свідомість і самосвідомість.

9.2. Свідомість та мислення. Свідомість і мова. Свідомість як умова відтворення людської культури.

Свідомість і мислення (розумне мислення та ін.). Проблема несвідомого. Філософія про генезу свідомості. Проблеми свідомості в сучасній філософії. Значення розуму, трудової діяльності, соціального життя, мови в формуванні свідомості. Історико-філософське розуміння свідомості. Концепції свідомості та її структура. Компоненти та рівні свідомості.

9.3. Основні гносеологічні проблеми. Сутність та структура пізнавального процесу.

Психофізична проблема та теорія пізнання. Пізнання як предмет філософського аналізу. Основні підходи, принципи та концепції сучасної гносеології. Основні гносеологічні проблеми. Агностицизм. Сутність та структура пізнавального процесу. Чуттєві, раціональні та інтуїтивні аспекти та компоненти процесу пізнання. Загальні рівні пізнання навколишнього світу (чуттєвий, раціональний, ірраціональний). Підрівні чуттєвого пізнання (почуття, сприйняття, уявлення). Пам'ять (вербально-акустичне та семантичне запам'ятовування). Репродуктивна та творча уява. Підрівні раціонального пізнання (поняття, судження, умовивід). Інтелектуальна інтуїція.

9.4. Особливості, рівні та методи наукового пізнання.

Наука та наукове знання. Основні положення сучасної епістемології. Специфіка наукового пізнання, світоглядний статус науки. Структура сучасної науки. Наука як діяльність, система знань, соціальний інститут та сфера духовного виробництва. Наука

як фактор суспільного розвитку. Класична та сучасна наука. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання. Експеримент, моделювання. Основні методи наукового пізнання (аналіз, синтез, аксіоматичний, конструктивістський, гіпотетико-дедуктивний, прагматичний, описовий та ін.).

9.5. Істина та її критерії.

Проблема істини та її критерії. Види істини (абсолютна, відносна, кореспондентська, когеренції, конвенціональна, прагматична). Практика у процесі пізнання. Наука як основа буття сучасної (техногенної) цивілізації.

Тема 10. Філософська антропологія

10.1. Історико-філософські уявлення про природу та сутність людини.

Специфіка філософського розгляду проблеми людини. Філософія про природу та сутність людини. Основні філософські визначення людини. Німецька філософська антропологія (М. Шелер, А. Гелен, Е. Кассіер та ін.).

10.2. Антропосоціогенез.

Походження людини. Біологічна та соціальна природа людини.

10.3. Індивід, індивідуальність, особистість.

Проблема смислу життя людини. Вирішення філософією проблеми життя, смерті та безсмертя людини. Філософія творчості.

10.4. Передумови розвитку, свобода і відповідальність особистості.

Проблема свободи та відповідальності. Людина та практика.

Тема 11. Соціальна філософія

11.1. Визначення суспільства, суспільні відносини та структура суспільства.

Філософський аналіз суспільства. Суспільство як система, що саморозвивається. Специфіка суспільних законів і соціального пізнання. Основні сфери суспільного життя. Суспільні відносини та соціальна структура суспільства.

11.2. Історико-філософські концепції суспільства. Сутність та критерії суспільного прогресу.

Основні філософські концепції розуміння суспільства. Роль потреб та інтересів у формуванні суспільних відносин. Сутність та критерії суспільного прогресу. Теоретичні моделі суспільства.

11.3. Технологічні, фінансові, наукові та соціокультурні засади економіки.

Економіка в системі суспільних відносин. Філософське тлумачення економічних теорій.

Тема 12. Філософія культури і цивілізації

12.1. Основні визначення і концепції культури. Форми культури. Історичний вимір становлення філософії культури. Філософські визначення культури і основні концепції культури. Культура як специфічна соціальна реальність. Форми культури. Національне та загальнолюдське в культурі. Буття людини в культурі. Складові духовної культури людства (мистецтво, наука, релігія).

12.2. Філософія про історичні типи культур.

Теоретичні концепти філософії культури XIX – XX ст. Філософія культури про історичні типи існування культури. Культурно-історичні типи М. Данилевського; морфологія культури О. Шпенглера; культура і цивілізація у А. Тойнбі; концепція етногенезу Л. Гумільова; концепція П. Сорокіна та ін.

12.3. Особливості та протиріччя сучасної світової цивілізації. Інформаційне суспільство.

Сучасна світова цивілізація, її характерні риси. Походження та основні типи глобальних проблем. Соціальне передбачення та прогнозування. Завдання переходу від технологічної до антропогенної цивілізації.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних і семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати іспит, – 35 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час лекційних, семінарських занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

ступінь засвоєння матеріалу навчальної дисципліни (розуміння сутності та значення філософських проблем у контексті розвитку людини та суспільства; оперування базовими категоріями та концепціями філософії; вільне викладення матеріалу під час усних виступів);

наявність логічної структури та академічного стилю викладу матеріалу в усних доповідях і письмових роботах, вміння здійснювати порівняльний аналіз, узагальнення матеріалу та робити обґрунтовані висновки;

вміння пояснювати й аргументувати власну позицію щодо проблемних питань і вести раціональну дискусію;

самостійність мислення, оригінальний підхід до виконання творчих завдань;

самостійність і своєчасність виконання завдань, коректність оформлення робіт.

Критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: рівень засвоєння знань, культура мислення; вміння знаходити

необхідну інформацію, оцінювати її якість, здійснювати її систематизацію; самореалізація під час семінарських занять.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається з 4-х завдань (2 стереотипних, 1 діагностичне та 1 евристичне завдання), які дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента та рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної «Відомості обліку успішності».

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля	Лекційні заняття	Семінарські заняття	Участь у дискусії	Доповідь	Експрес-опитування	Есе	Письмова контрольна робота	Усього

Змістовий модуль 1.	Тема 1	1 тиждень	0,25	0,25					0,5	
	Тема 2	2 тиждень	0,25	0,25		4			4,5	
	Тема 2	3 тиждень	0,25	0,25	1				1,5	
	Тема 3	4 тиждень	0,25	0,25			4		4,5	
	Тема 3	5 тиждень	0,25	0,25					0,5	
	Тема 4	6 тиждень	0,25	0,25	1				1,5	
	Тема 5	7 тиждень	0,25	0,25		4			4,5	
	Тема 5	8 тиждень	0,25	0,25			4		4,5	
	Тема 6	9 тиждень	0,25	0,25	1				1,5	
	Тема 6	10 тиждень	0,25	0,25					0,5	
	Тема 7	11 тиждень	0,25	0,25		4			4,5	
	Тема 8	12 тиждень	0,25	0,25			4		4,5	
	Тема 9	13 тиждень	0,25	0,25	1				1,5	
Тема 10	14 тиждень	0,25	0,25					0,5		
Тема 11	15 тиждень	0,25	0,25				12	12,5		
Тема 12	16 тиждень	0,25	0,25				12	12,5		
	Іспит								40	
Усього			4	4	4	12	12	12	12	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	

60 – 63	Е		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Подольська Є. А. Філософія : підручник / Є. А. Подольська. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 703 с.
2. Причепій Є. М. Філософія / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – Київ : Академвидав, 2007. – 591 с.
3. Філософія : навч. посіб. / за ред. І. Ф. Надольного. – Київ : Вікар, 2006 – 534 с.
4. Філософія : навч. посіб. / О. М. Кузь, В. Ф. Чешко, І. В. Жеребятнікова та ін. ; за заг. ред. докт. філос. наук, професора В. Ф. Чешка. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 264 с.
5. Філософія : підручник / І. В. Бичко, І. В. Бойченко, М. І. Бойченко та ін. – Київ : Либідь, 2001 – 406 с.
6. Філософія. Релігієзнавство. Логіка (теоретичний курс) : навч. посіб. для студ. закладів вищої освіти / під ред. Чешко В. Ф. – Харків : ВД «Інжек», 2008. – 560 с.
7. Философия : учеб. пособ. для иностр. студ. / О. Н. Кузь, В. Ф. Чешко, И. В. Жеребятникова и др. – Харьков : ХНЭУ им. С. Кузнеца, 2014 – 295 с.

Додаткова

8. Андрущенко В. Вступ до філософії. Великі філософи : навч. посіб. / В. Андрущенко. – Харків: ТОВ "РИФ", 2005. – 512 с.
9. Канке В. А. Философия / В. А. Канке. – Москва : Логос, 2007. – 375 с.
10. Основи філософських знань: Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство : підручник / під ред. М. І. Горlach, Г. Т. Головченко. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 1026 с.
11. Радугин А. А. Философия : курс лекций / А. А. Радугин. – Москва : Библионика, 2007. – 271 с.
12. Скирбекк Г. История философии : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / Г. Скирбекк, Н. Гилье. – Москва : Владос, 2008 – 799 с.
13. Философия. Практикум (тексты, творческие задачи, логические упражнения, тесты, словари) : учебн.-метод. пособ. / К. В. Кислюк, О. Н. Кузь, И. В. Тарасенко и др. – Харьков : ИД "ИНЖЭК", 2007. – 392 с.

14. Філософський енциклопедичний словник / Нац. акад. наук України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; [редкол. В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.

15. Хрестоматія по учебной дисциплине «Философия» для студ. всех спец. всех форм обучения / сост. Ю. И. Потоцкая, И. В. Тарасенко, В. А. Черненко. – Харьков : Изд. ХНЭУ, 2005. – 256 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

16. Бібліотека ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

17. Найвидатніші філософи світу та України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html>.

18. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Філософія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=2923>;
<https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=3350>;
<https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=3582>;
<https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=3592>.